

NOTE

1. *Şari'a* – „Calea cea bună” – cuprinde totalitatea poruncilor lui Allah, așa cum sunt ele enunțate în Coran și Tradiții.

2. Sângele rănilor provocate de iubire acoperă trupul poetului ca o cămașă. Şuvoiul de lacrimi al îndrăgostitului îi sfâșie cămașa și-i spală trupul de sânge. Poetul se teme ca, odată cu sfâșierea cămășii, i se vor vedea rănille pricinuite de iubire și se va face de rușine în fața lumii.

3. În poezia Divanî, pieptul unei frumoase, prin albeață și miros, este comparat cu iasomia, iar statura ei, cu chiparosul.

4. *Helal* – permis, îngăduit.

5. În poezia Divanî, viața omului este comparată cu un fir de ață. Nodurile, metaforic vorbind, reprezintă chinurile și suferințele îndurate în timpul vieții.

6. *Cimişir* – arbust decorativ. În poezia Divanî, înălțimea iubitei este asemenea cu înălțimea acestui arbust, ca și înălțimea chiparosului.

7. În trecut, oglinzile erau acoperite cu pâslă, pentru a nu se prăfui. Sărăcii și dervișii se-nveșmântau în haine și rase din pâslă.

8. Chipul iubitei strălucește precum luna; dacă este acoperit de pletele-i negre, noaptea fericirii iubitului se-ntunecă.

9. *Kevser* – izvor în Rai.

10. În poezia Divanî, puful de pe obraji este asemenea pufului de gutuie și este comparat cu literele alfabetului.

11. Îndrăgostitul își trece peste ochi, ca un fard, praful de sub picioarele iubitei, iar vinișoarele de pe albul ochilor sunt asemenea unor litere.

12. *Vanik*, *Ferhad*, *Mecnun* – personaje masculine ale unor vestite poeme orientale de dragoste.

13. În vechime se credea că șarpele păzește comorile. În poezia Divanî, părul iubitei este asemuit cu un șarpe, cu un brâu preoțesc negru.

14. *Leyla*, *Şirin* – personaje feminine ale unor cunoscute poeme orientale de dragoste.

15. Chipul iubitei este comparat cu un trandafir, iar trupul, cu un chiparos.

16. Săgeata reprezintă privirile iubitei.

17. *Zinnar* – brâu preoțesc negru, asemenea cu pletele negre ale iubitei.

18. Amețită de somn, iubita va clipi des din gene și astfel, bucățile inimii lui sfâșiate, care se găsesc în vârful fiecărei gene, se vor reuni, întregindu-i inima.

19. *Firman* – ordin emis de sultan.

20. În literatura Divanî, inima este comparată cu sticla, de aceea se frânge ușor.

21. Poetul compară ochii iubitei cu narcisa, iar buzele, cu rubinul.

22. Luna și soarele strălucesc pentru că folosesc ca suliman praful de pe pragul iubitei.

23. Unul dintre atributele frumuseții feminine în literatura orientală este gura foarte mică.

24. *Ulema* – savant în știința religiei islamice. Poetul afirmă că ulema nu știe că frumusețea este o binecuvântare de la Domnul, care te îndreaptă către iubirea de Dumnezeu.

25. *Mihrab* – nișă, firidă în geamie, îndreptată spre Kaaba, de unde hoga predică.

26. Privirea iubitei este tăioasă precum un paloș, în timpul confecționării căruia oțelul este călit prin udare, pentru a fi mai rezistent.

27. Se credea că în luna aprilie stridia se apropie de malul mării și se deschide, iar din stropii ploii de aprilie rezultă perla.

28. *Çeng* – instrument muzical cu coarde, asemănător cu o harpă. Trupul poetului este comparat cu forma instrumentului, iar coardele reprezintă părul iubitei.

29. Săgețile privirii iubitei sunt păstrate în ochii îndrăgostitului și, udate fiind de lacrimi, vor crește precum niște mlădițe. Poetul este fericit că aceste mlădițe rodesc fructele suferinței.

30. Poetul, chiar și după moarte, trăiește prin opera sa.

31. *Vezi* nota cu numărul 10.

32. Există credința că Iisus putea învia morții prin simpla suflare, dar porunca venea de la Dumnezeu.

33. *Vilâyet* – provincie, județ.

34. Muntele *Kaf* – locul unde trăiește pasărea Phoenix. În cosmologia popoarelor orientale, denumește muntele care înconjoară Pământul.

35. *Ihram* – veșmântul alb al celor care merg în pelerinaj la Mecca.

36. *Kaaba* – çubulç – de 15 m înălțime și aproximativ 12 m lățime, este situată în centrul mării moschei de la Mecca; ea conține în colțul său

din nord-vest piatra neagră, totul fiind acoperit cu un vl (vezi: *Dicionar de Civilizaie Musulmană*, Bucureti, Editura Univers Enciclopedic, 1997, p. 170).

37. *Hurie* – fecioară deosebit de frumoasă, promis de Mahomed credincioilor.

38. *Ridvan* – ngerul care pzete poarta Raiului.

39. Dacă toi ndrgostiii ar intra in Iad, Raiul ar fi pustiu i Ridvan, păzitorul porii Raiului ar rmne numai cu robii i huriile.

40. Vezi nota 41.

41. Se face referire la legenda despre regele biblic Solomon. Acesta, prin puterea inelului său, stpnea toate vieuitoarele. Un balaur i fură inelul i-l aruncă în mare. Profetul i recapătă inelul din burta unui pete. Numele de Süleyman este folosit în sens conotativ; probabil că autorul face referire la cucerirea Bagdad-ului de către Soliman Magnificul.

42. Zulufii iubitei sunt comparai cu zambila, prin miros i formă, iar ambra (sau moscul), prin miros, formă i culoare, seamănă cu pletele crlionate, parfumate i negre ale iubitei.

43. Trupul slăbit al poetului este asemenea unui caval, deoarece cavatul este făcut din trestie uscată, cu mijlocul gol, datorită căruia scoate sunete. i trupul poetului este att de uscat i gol, nct numai sufletul i-a mai rămas.

44. Nemaiputnd îndura desprirea, poetul i eliberează sufletul i moare.

45. Se pare că acest gazel i-a fost dedicat lui Soliman Magnificul, zis i Legiuitorul (1520–1566).

46. Poetul i acuză limba că i-ar fi divulgat dragostea; de aceea ar vrea ca ea să ardă precum o lumnare.

47. n trecut nebunii erau nlnuii. Poetul se teme ca, din cauza slăbiciunii, laul să nu iasă, el dorind sa rmn robul iubirii.

48. Se face referire la *Sura Bakara*, versetul 30 din Coran, în care Allah le-a zis îngerilor: Vreau să-mi fac un loitor pe pmnt. ngerii i-au răspuns: Vrei să faci un loitor care să-i zdrnicesc rostul i să se risipească uvoaie de snge?. Atunci, El spuse: Eu tiu ceea ce voi nu tii! (*Coranul*, traducere, prezentare, note i index: George Grigore. Editura Kriterion, Bucureti, 2000).

49. *Ferhad i Şirin*, cuplu de ndrgostii ca i Leyla i Mecnun, eroi ai unor poeme de dragoste orientale.

50. *Btsun* – munte care a fost străpuns de Ferhad la porunca iubitei sale, irin.

51. În poemul de dragoste *Leyla și Mecnun*, Mecnun se împrietenește cu păsările, care-și fac cuib în părul lui.

52. Fuzulî își compară trupul slăbit cu un caval. Așa cum cavatul este făcut din trestie goală pe dinăuntru, tot așa și-n trupul poetului nu există decât dragoste și pasiune.

53. *Davul* – tobă.

54. Moartea desemnând sfârșitul vieții, este comparată cu sigiliul care se aplica pe firmanul emis de sultan.

55. *Cem* (Djem) – în mitologia orientală, descoperitorul vinului.

56. *Hızır* (Hîzîr) – profetul care vine în ajutorul celor nevoiași, oferindu-le apa vieții, care-i face nemuritori.